

Groep 5 en 6

Doelen

Leerdoelen technisch lezen eind groep 6

- 75% van de leerlingen beheerst niveau AVI-E6
- 90% beheerst A t/m D-niveau op de DMT
- Leerlingen lezen vlot woorden en zinnen
- Leerlingen richten zich op de betekenis

Didactische richtlijnen

Richtlijn 1: leer de kinderen leesstrategieën aan

Instructie geven betekent dat u het doel en de inhoud van de les aangeeft, maar ook dat u uw leerlingen leert hoe ze de leestaak kunnen aanpakken. Geef expliciete instructie, waarbij u de kinderen bewust maakt van het gebruik van strategieën en waarbij u ze nieuwe strategieën aanleert. Zeker de zwakste lezers hebben er baat bij als u strategieën aanbiedt. Deel de stof op in kleine stapjes, doe vóór wat de bedoeling is en verwoord hardop de denkstappen die u zelf tijdens het lezen zet; zo krijgen de leerlingen inzicht in de te hanteren strategieën. Doe regelmatig voor hoe woorden en zinnen gelezen worden. Als u concrete voorbeelden gebruikt en aandacht besteedt aan de context, komt dit de instructie ten goede.

Naarmate het leesproces zich verder ontwikkelt, leert het kind strategieën zoals gebruik maken van grotere eenheden in woorden (bijvoorbeeld lettergrepen) en woord- groepen in zinnen herkennen (bijvoorbeeld De zus van Els/ zit/ in groep 7). Een handig hulpmiddel is een lijst aan de muur met leesstrategieën die de kinderen zelfstandig kunnen gebruiken.

Richtlijn 2: doe aan convergente differentiatie

Convergente differentiatie houdt in dat u dezelfde leerdoelen hanteert voor alle leerlingen, dus ook voor de zwakke technische lezers. U geeft eerst klassikaal instructie en oefent de nieuwe stof met alle leerlingen. Daarna differentieert u door extra tijd in te zetten voor verlengde instructie, begeleide inoefening en, als dat nodig is, voor specifieke interventies om de gestelde doelen ook met de zwakkere leerlingen te kunnen bereiken. Zij krijgen dus meer instructie- en oefentijd. Bij convergent differentiëren is het begin en het einde van de leesles voor alle leerlingen hetzelfde. Door convergent te differentiëren kunt u de leesontwikkeling van zwakkere leerlingen versnellen, waardoor de leerlingen van één groep zo veel mogelijk bij elkaar worden gehouden. Zwakke lezers krijgen meer effectieve leestijd, terwijl zij in veel gevallen toch de groepslessen kunnen blijven volgen. Dit lijkt voor zwakke lezers in eerste instantie het meest effectieve differentiatie-model te zijn.

Richtlijn 3: gebruik het directe instructiemodel

Een effectieve manier om de leesinstructie te organiseren is het activerende *directe instructiemodel*). In de meest gebruikte leesmethodes wordt dit model dan ook gehanteerd. Kenmerk van het directe instructiemodel is dat u als leerkracht enerzijds zorgt voor goede instructie en structuur voor de leerlingen en anderzijds de leerlingen activeert tot het nemen van eigen initiatieven.

Lessen in het directe instructiemodel zijn opgebouwd volgens een vast stramien:

1. dagelijkse en periodieke terugblik / voorkennis activeren
2. presentatie van nieuwe inhoud (goede uitleg, kinderen denken actief mee)
3. begeleide inoefening van vaardigheden (meestal met de hele groep)
4. individuele verwerking met regelmatige feedback
5. Evaluatie

De eerste twee fasen doorloopt u met de hele groep; daarna wordt er gedifferentieerd naar de behoeften van de leerlingen. De zwakke lezers biedt u dan in een klein groepje extra instructie en begeleide inoefening.

Richtlijn 4: laat deelvaardigheden toepassen bij het lezen van teksten

Wanneer een bepaalde vaardigheid geïsoleerd wordt geoefend, is het zaak om de leerling ook te leren deze vaardigheid toe te passen in andere leersituaties. Een kind heeft bijvoorbeeld in oefeningen met woordrijtjes geleerd om meerlettergrepige woorden te ontsleutelen met behulp van een bepaalde strategie. Het is dan goed om dat kind ook een tekst te laten lezen met veel meerlettergrepige woorden, waarbij het dezelfde leesstrategie weer kan toepassen. Nieuwe vaardigheden worden gauw vergeten wanneer er onvoldoende aandacht is voor integratie en generalisatie. In leesmethodes wordt hier meestal wel rekening mee gehouden. Als u geen leesmethode gebruikt, moet u zelf de koppeling maken tussen het lezen van losse woorden en het lezen van teksten. Dit is ook van belang bij hulp aan zeer zwakke lezers. U gebruikt hiervoor bijvoorbeeld de teksten uit de zaakvakken. Met de zwakke lezers oefent u dan alvast (een passage uit) de tekst die straks bij aardrijkskunde of geschiedenis wordt behandeld, waarbij u speciale aandacht besteedt aan een bepaalde strategie of aan bepaalde moeilijke onderdelen.

Richtlijn 5: werk met heterogene groepjes

Kinderen leren niet alleen van de leerkracht, maar ook van elkaar. Voor het technisch lezen betekent dit bijvoorbeeld dat kinderen in groepjes kunnen lezen, boeken kunnen delen, kunnen discussiëren en meningen en ideeën over het gelezen materiaal kunnen delen. Voor sommige kinderen kan het stillezen nog lastig zijn omdat ze moeite hebben om zich te concentreren, of omdat ze problemen ondervinden bij het technisch lezen. Deze leerlingen kunnen dan in tweetallen lezen. Samen lezen kan het beste plaatsvinden in groepjes die heterogeen zijn wat betreft het leesniveau. In groepjes die zijn samengesteld uit leerlingen met verschillende vaardigheidsniveaus kunnen zwakkere leerlingen leren van de betere leerlingen. De niveauverschillen mogen echter niet te groot zijn. Bij te grote verschillen is dit zowel voor de zwakkere leerlingen als voor de betere leerlingen frustrerend en bovendien niet leerzaam. Een bekende verschijningsvorm van sociaal leren is coöperatief leren. Bij coöperatief leren is er sprake van directe interactie tussen leerlingen in een groepje, waarbij zowel een cognitief doel (bijvoorbeeld beheersing van leesstrategieën) als een sociaal doel (bijvoorbeeld leren samenwerken) wordt nagestreefd

Richtlijn 6: zorg voor een stimulerende leeromgeving

De leesprestaties zullen omhoog gaan als de leerling veel leest: oefening baart kunst! Daarom is het van belang dat kinderen lezen ook leuk vinden. Besteed dus voldoende aandacht aan het stimuleren van de motivatie van de leerlingen. Dit kan op verschillende manieren:

- Leg uit wat er tijdens de les gedaan zal worden en waarom. Zo krijgen de activiteiten betekenis voor de kinderen.
- Maak gebruik van verschillende soorten aantrekkelijk leesmateriaal, bijvoorbeeld poëzie, fictie, krantenartikelen, strips, recepten en folders.
- Besteed expliciete aandacht aan leesbevordering in de klas. Voorbeelden hiervan zijn gezamenlijke leesactiviteiten (bijvoorbeeld voorlezen en het introduceren van nieuwe boeken), veel aandacht voor stillezen en vrij lezen, een aantrekkelijke leesomgeving en verschillende verwerkingsvormen voor het lezen.
- Zorg voor geïntegreerd onderwijs waarin met behulp van een thema verschillende vaardigheden en leerinhouden worden gecombineerd. Probeer zoveel mogelijk technisch lezen te koppelen aan begrijpend lezen: praat met uw leerlingen over het onderwerp van de tekst en hun eigen ervaring daarmee.
- Bewerkstellig interactie met de 'echte wereld', door bijvoorbeeld een schrijver uit te nodigen of brieven te laten lezen van een correspondentievriend.
- Zorg voor actieve betrokkenheid van de kinderen. Ze kunnen u bijvoorbeeld helpen vragen te bedenken, of zelf boeken aandragen om gezamenlijk te lezen.
- Laat de kinderen zelf kiezen wat ze willen lezen, dan zijn ze veel gemotiveerder om te lezen dan wanneer de keuze opgelegd wordt.
- Interesse van de kinderen is belangrijker dan AVI-niveau van het boek. Als een kind een bepaald boek echt wil lezen, mag het best wat moeilijker zijn.
- Bedenk motiverende verwerkingsvormen voor na het lezen. Elke keer een logboek moeten invullen wordt saai. Denk ook eens aan andere verwerkingsactiviteiten, zoals een poster maken of een top 10 van boeken opstellen.

Richtlijn 7: geef voldoende ruimte voor stillezen

Om goede lezers te worden hebben leerlingen niet alleen instructie en begeleiding inoefening nodig maar moeten ze ook veel 'leeskilometers' maken. Dit betekent dat leerlingen vooral veel tijd moeten besteden aan stillezen en andere taalactiviteiten, zoals functionele schrijfopdrachten. Laat de leerlingen elke dag op een vast tijdstip gedurende 30 minuten vrij lezen in een door hen zelf gekozen boek. Zorg er wel voor dat ook goede lezers voldoende uitgedaagd en gemotiveerd blijven. Een belangrijke factor daarvoor is variatie. Een goede lezer kan uitgedaagd worden door een gedifferentieerd aanbod van boeken in de klas, door tijd voor vrij lezen, en door extra opdrachten en verdiepingsvragen.

Richtlijn 8: laat zwakke leerlingen teksten herhaald lezen

Zwakke lezers hebben er baat bij teksten herhaald te lezen (zeker drie tot vier keer). Door teksten meermalen te lezen ervaren de leerlingen dat het lezen beter (met minder fouten en vlotter) gaat.

Richtlijn 9: blijf aandacht houden voor leesbegrip

De techniek van het lezen staat centraal, maar het is daarnaast belangrijk aandacht te besteden aan het begrijpen van de tekst en aan onbekende woorden die nodig zijn voor het begrijpen van de tekst. Doe dit door met de leerlingen te praten over het onderwerp waar de tekst over gaat.

Tijdsbesteding

Technisch lezen groep 5:	120-150 minuten per week
Technisch lezen groep 6:	120 minuten per week

Toetsen en differentiëren

Toets de leerlingen volgens de volgende toetskalender:

Groep 5	Januari	juni
LOVS DMT/AVI	M5	E5
LOVS Technisch lezen (leestempo)	M5	E5
Groep 6	Januari	juni
LOVS DMT/AVI	M6	E6
LOVS Technisch lezen (leestempo)	M6	E6

Laat de snelle lezers (A/B-score) voor een deel van de tijd stillezen, zodat ze hun technische leesvaardigheden kunnen onderhouden. Laat hen vrij lezen in teksten die ze leuk vinden, om hen te blijven motiveren.

Geef zwakke lezers (D/E-score) vier tot vijf keer per week verlengde instructie en begeleidde inoefening in aanvulling op de lessen uit de methode.

Gebruik daarnaast de Ralfi-aanpak voor leerlingen die de spellende leeshandeling (grotendeels) beheersen, maar langdurig veel te traag blijven lezen en bij wie het lezen niet versnelt en automatiseert. Ralfi is geschikt vanaf AVI-Start/AVI M3 en voor leerlingen die dat niet halen door tempoproblemen.

Kern van het Ralfi-lezen lezen dat de leerlingen herhaald teksten lezen, ondersteund door de leerkracht. Zoek geschikte teksten hiervoor:

- In Kidsweek
- Op www.ralfilezen.nl
- Op www.makkelijklezen.nl

Kies niet te makkelijke teksten. Een relatief moeilijke tekst kan gunstig werken voor zwakke lezers, mits de leerkracht voldoende ondersteuning biedt. Help de leerlingen daarom tijdens het lezen op de volgende manier:

- Als de leerling aarzelt bij het zien van een woord, zeg het dan meteen voor.

- Voorkom fouten: als een leerling bijvoorbeeld steeds twijfelt tussen een 'b' en een 'd' zeg de juiste letter dan meteen voor.
- Geef positieve feedback.

Tijdelijk voorzeggende leidt sneller tot automatiseren van het leesproces en positieve feedback is cruciaal om leerlingen plezier in het lezen te laten houden.

Praat met de leerlingen ook over de inhoud van de tekst. Dit is niet alleen goed voor de motivatie van de leerlingen, maar ook om hen duidelijk te maken dat het bij lezen altijd gaat om *begrijpend* lezen.

Kijk daarom niet alleen naar de resultaten voor technisch lezen maar ook altijd naar de resultaten voor begrijpend lezen. Een langzame lezer kan toch goed zijn in begrijpend lezen. Als de resultaten op begrijpend lezen goed zijn, is het belangrijkste doel van het leesonderwijs gehaald.